

Marijana Jukić

Hrvatski državni arhiv

Marulićev trg 21

Zagreb

NARODNA TEHNIKA HRVATSKE - HRVATSKA ZAJEDNICA TEHNIČKE KULTURE, 70 GODINA TEHNIČKE „SVESTRANOSTI I MASOVNOSTI“ MLADIH

UDK 62::061.2(497.5)„1948/1992“

UDK 930.253:[62::061.2(497.5)

Pregledni rad

Povod je članku jubilej osnutka Narodne tehnike Hrvatske (NTH), koja je imala višestruku ulogu u tehničkom opismenjavanju i osposobljavanju građana Hrvatske u drugoj polovici 20. stoljeća. Djelujući kao krovni savez raznih organizacija, težište njezina rada bilo je na objedinjavanju i međusobnoj suradnji organizacija članica u provedbi zajedničkih inicijativa i razvijanju različitih programskih aktivnosti: tečajeva, predavanja, izložbi, smotri, natjecanja, te ostalih oblika zabavnih, kulturno-prosvjetnih i sportskih aktivnosti, namijenjenih prvenstveno mladima. Preimenovana u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture (HZTK) 1992, danas djeluje na razvoju uspješnog snalaženja u tehničkom okruženju, potičući tehničke vještine kod mladih u Republici Hrvatskoj.

Stoga će ovdje biti riječ o početcima, organizacijskoj izgradnji i strukturi NTH, glavnim značajkama njezina djelovanja te dostignućima koje je ostvarila zahvaljujući svestranoj suradnji s članicama, raznovrsnim obrazovnim i kulturnim ustanovama u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *Narodna tehnika Hrvatske, tehnička kultura, obrazovanje, mladi, klubovi, Hrvatska zajednica tehničke kulture*

Osnutak Narodne tehnike Hrvatske

Dolaskom na vlast Komunistička je partija Jugoslavije (KPJ) cjelokupni politički, društveni, kulturni i obrazovni sustav podredila sebi i svojim ciljevima.¹ Po

---

¹ Knezović, Z. Boljševizacija i ideologizacija hrvatske kulture i umjetnosti. *Časopis za suvremenu povijest* (Zagreb). 26, 1(1994), str. 49.

uzoru na saveznu razinu, Komunistička partija Hrvatske (KPH) osnivala je masovne vanpartijske političke organizacije, društveno-političke organizacije (DPO) za razna područja društvenih djelatnosti: Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta Hrvatske (JNOF), odnosno Narodna fronta Hrvatske (NFH)², Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske (USAOH), odnosno Narodna omladina Hrvatske (NOH)³, Savez boraca narodnooslobodilačke borbe Hrvatske (SUBNORH),⁴ Savez ratnih vojnih invalida Hrvatske (SRVIH), Antifašistička fronta žena Hrvatske (AFŽ)⁵ i Jedinstveni sindikati radnika i namještenika Jugoslavije (JSRNJ), odnosno Savez sindikata Hrvatske (SSH). Kao političke organizacije, DPO-i su imali naglašenu agitacijsko-promidžbenu ulogu u društvu.⁶ Osnovni zadatak bio im je provedba partijskih programa i direktiva.⁷ Provodili su, usmjeravali i nadzirali kulturu, prosvjetu, tisak, izdavaštvo i inozemnu promidžbu, područja koja su bila od iznimne važnosti za KPH, jer je preko njih utjecala na javnost.⁸ Kao glavni nositelji provođenja prosvjeđivanja provodili su opismenjavanje, obnovu prijeratnih kulturnih društava i čitaonica i osnivanje novih.⁹ Odjeljenje za agitaciju i štampu CK KPH (Agitprop), kao radno tijelo KPH, bilo je zaduženo za nadzor nad kreiranjem i provedbom navedenih aktivnosti. Unutar Odjeljenja djelovala je između ostalih Referada za fiskulturu, tehniku i vanarmijski odgoj, nadležna za sportsku predvojničku obuku i tehnički odgoj stanovništva NRH.¹⁰

Inicijativom Centralnoga komiteta KPJ (CK KPJ) na sjednici Centralnoga komiteta Saveza komunističke omladine Jugoslavije (CK SKOJ) održanoj u studenom 1945. prvi put je spomenuta ideja i donesena odluka o osnivanju organizacije za tehničko osposobljavanje. Time je osnovana savezna komisija „Tehnika i sport“ za Jugoslaviju u okviru Centralnog odbora Fiskulturnog saveza Jugoslavije (FISAJ). Članovi Komisije bili su predstavnici šest granskih saveza: Saveza za automobilizam i motociklizam Jugoslavije, Saveza za vazduhoplovstvo Jugoslavije, Saveza za sportsko brodarstvo Jugoslavije, Saveza za radio-amaterstvo Jugoslavije, Saveza za foto-amaterstvo Jugoslavije i Saveza ljubitelja tehnike Jugoslavije i predstavnici republičkih komisija. S parolom *svestranost i masovnost*, od lipnja do kolovoza 1946. osnivane su republičke komisije.

² Godine 1953. preimenovana u Socijalistički savez radnog naroda Hrvatske (SSRNH).

³ Godine 1963. preimenovana u Socijalističku omladinu Hrvatske (SOH), a 1974. u Savez socijalističke omladine Hrvatske (SSOH).

⁴ Nakon 1962. naziva se Savez udruženja boraca narodnooslobodilačke borbe Hrvatske (SUBNORH).

⁵ Godine 1961. preimenovana je u Konferenciju za društvenu aktivnost žena (KDAŽ), od 1975. djeluje u okviru SSRNH kao Savjet za društveni položaj žene.

⁶ Petranović, B. Istorija Jugoslavije 1918.-1988. Beograd : Nolit, 1988, str 48.

⁷ *Zapisnici sa sednica Politbiroa Centralnog komiteta KPJ 1945.-1948.* Petranović, B. (prir.). sv. 1. Beograd : Arhiv Jugoslavije, Beograd, 1995, str. 10.

⁸ HR-HDA-1220.2.3.3. Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske (CK SKH), Komisija za agitaciju i propagandu CK SKH, „Savjetovanje o stanju u fiskulturi CK KPJ“, 1950.

⁹ Spehnjak, K. Prosvjetno-kulturna politika u Hrvatskoj 1945-1948. *Časopis za suvremenu povijest* (Zagreb). 25, 1 (1993), str. 73.

¹⁰ HR-HDA-1220.2.3.3. CK SKH, Komisija za agitaciju i propagandu CK SKH, „Plan rada Uprave za agitaciju i propagandu CK KPH za I. tromjesečje 1950.“

U skladu sa smjericama KPH, odlukom Pokrajinskog komiteta Saveza komunističke omladine Jugoslavije za Hrvatsku (PK SKOJ za Hrvatsku) u suradnji sa Saveznom komisijom „Tehnika i sport“ za Jugoslaviju, Jugoslavenskom Narodnom Armijom (JNA) i Savezom sindikata Jugoslavije, 23. lipnja 1946. osnovana je Republika komisija „Tehnika i sport“ za Hrvatsku pod okriljem Fiskulturnog saveza Hrvatske (FISAH).¹¹ Time je djelatnost FISAH-a proširena na popularnu tehniku: građevinarstvo, strojarstvo, elektrotehniku, sportsko zrakoplovstvo, sportsko brodarstvo, automobilizam, motociklizam, foto-amaterstvo i radio-amaterstvo. U sastav Komisije ušli su predstavnici šest granskih saveza i udruženja: Saveza za automobilizam i motociklizam Hrvatske, Saveza za zrakoplovstvo Hrvatske, Saveza za sportsko brodarstvo Hrvatske, Saveza za radio-amaterstvo Hrvatske, Saveza za foto-amaterstvo Hrvatske i Republički odbor „Ljubitelja tehnike“.¹² Društva i klubovi koji su do 1945. bili samostalni, udruženi su u granske saveze i postali su osnovne organizacije Komisije. U Dubrovniku, Osijeku, Rijeci, Varaždinu, Zagrebu PK SKOJ za Hrvatsku je preko svojih kotarskih komiteta osnovao zrakoplovne, motociklističke, radio-amaterske, jedriličarske i foto amaterske sekcije u okviru postojećih sportskih društava.¹³ Slijedom toga, tijekom 1946. i 1947. u kotarevima, gradovima i općinama NRH osnivane su komisije „Tehnika i sport“ kao podružnice Republikanske komisije „Tehnika i sport“, odnosno klubovi, sekcije i društva foto-amatera, radio-amatera, automobilstičko-motociklistička društva, društva brodarstva i dr.¹⁴

Osnovna zamisao bila je da Komisija brine o radu i koordinaciji među društvima i klubovima, objedinjujući postojeće i podupirući osnivanje novih klubova i organizacija tehničke kulture na području NRH. Zakonom o vojnom odgajanju omladine izvan Armije i Uredbom o predvojničkoj obuci koje je Vlada FNRJ donijela 1948. sa svrhom uključivanja mladih u vojnu obuku i izvan JNA, Komisija je dobila na važnosti za gospodarski razvoj zemlje i obrazovanje kadrova sa specijalnim tehničkim znanjima.¹⁵

Nakon odluke CK KPJ u veljači 1948., Savezna komisija „Tehnika i sport“ Jugoslavije izdvojena je iz FISAJ u samostalnu organizaciju pod nazivom Narodna tehnika Jugoslavije (NTJ). Prva savezna konferencija NTJ, održana 28. ožujka 1948., usvojila je navedenu odluku CK KPJ, utvrdila osnovne smjernice i planove rada te donijela i usvojila privremeni statut.¹⁶ Drugi kongres FISAJ održan 3. listopada 1948.

¹¹ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, II. Zemaljska konferencija NTH (30. i 31. srpnja 1949.), Godišnji izvještaj o radu NTH.

¹² Sredinom 1948. ukinuta društva ljubitelja tehnike zamjenjuju klubovi tehnike.

¹³ HR-HDA-1231.3.4.16.8.1. RK SSOH. Komisija za fizičku kulturu, Narodna tehnika Hrvatske, Izvještaj o radu Narodne tehnike Hrvatske, 1949.

¹⁴ Udruženja i klubovi kao auto, moto i aero te jahting klubovi imali su bogatu predratnu tradiciju čije je djelovanje obnovljeno nakon rata.

¹⁵ HR-HDA-1225 Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku, inv. br. 306. (12. listopada 1946.).

¹⁶ HR-HDA-1228.5.2.16.5.1. RK SSRNH, Centar za informiranje i dokumentaciju, Spisi „D“ dokumentacije, br. 7667/1984.

prihvatio je navedenu odluku CK KPJ, čime je NTJ i formalno postala samostalna organizacija. Sukladno izmjenama na saveznoj razini, izdvojena je i preimenovana Republikanska komisija „Tehnika i sport“ za Hrvatsku u novoosnovanu organizaciju Narodna tehnika Hrvatske (NTH), a kotarske i gradske komisije reorganizirane su u odgovarajuće odbore NTH. Na Prvoj zemaljskoj konferenciji NTH održanoj 29. lipnja 1948. usvojena je, dakle, odluka NTJ, imenovan Glavni odbor (GO), utvrđene temeljne smjernice rada, planovi rada, ustroj i izglasana rezolucija kojom je u cjelosti usvojen program te potvrđena pripadnost NTJ.¹⁷ Tijekom dugogodišnjeg djelovanja NTH neznatno je dopunjavala i širila svoj naziv. Naime, 1954. NTH širi naziv u Narodnu tehniku Hrvatske – Savez za tehnički odgoj, potom 1963. u Narodnu tehniku – Pokret za tehničku kulturu naroda Socijalističke Republike Hrvatske (SRH). Pod nazivom Narodna tehnika Hrvatske – Savez organizacija za tehničku kulturu, djelovala je od 1972. do 1993. kada je preimenovana u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture (HZTK).

Djelatnost Narodne tehnike Hrvatske

Djelatnost NTH bila je pod utjecajem aktualne politike, gospodarskih promjena u društvu Hrvatske. NTH se prema statutu definirala kao interesni savez granskih saveza članica, posrednik između interesnih skupina članica (saveza, klubova, društava), DPO-a i državnih tijela u Hrvatskoj kojima je NTH bila pogodna za realizaciju svojeg rada i interesa. Težište u svojem programu NTH je stavila na širenje tehničke kulture i proizvodnog stvaralaštva, čime je pridonosila odgoju, obrazovanju, materijalnoj proizvodnji, „općenarodnoj obrani i društvenoj samozaštiti“ širenju znanstvenih i tehničkih dostignuća, čuvanju i zaštiti čovjekove okoline, širenju tehničke kulture na selu.¹⁸ Ciljevi NTH bili su: poticanje, razvijanje i jačanje interesa stanovništva, a napose djece i omladine i proizvođača da se aktivno bave i „osvajaju znanja i vještine s područja tehničke kulture, radi povećanja produktivnosti, zatim sudjelovanje u rješavanju problema nastave tehničkog odgoja i organizaciji slobodne tehničke aktivnosti u i izvan škola“.¹⁹ Svoje ciljeve ostvarivala je zahvaljujući međusobnomu suradničkomu okružju članica, programima i suradnjom s raznim društvenim i masovnim organizacijama, kojima je cilj bio razvoj i unapređenje tehničke kulture i odgoja. Značajan pomak u tehničkom obrazovanju mladeži dogodio se upravo zahvaljujući angažmanu NTH, čime je tehnička kultura našla svoje mjesto i u školskom sustavu. Naime, NTH je inicirala, a potom i sudjelovala u izradi programa za obveznu nastavu tehničkog odgoja u višim razredima osnovne škole. Uveden od školske godine 1958/1959. kao eksperimentalni program, tehnički je odgoj od školske godine

¹⁷ HR-HDA-1231.3.4.16.8.1. RK SSOH. Komisija za fizičku kulturu, Narodna tehnika Hrvatske, Izvještaj o radu Narodne tehnike Hrvatske, 1949.

¹⁸ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Statut NTH 1966.

¹⁹ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Statut NTH 1972.

1959./1960. ušao u redovnu nastavu za zadnja tri razreda osnovne škole.²⁰ Problemi s nedostatkom adekvatnog nastavnickog kadra, literaturom, odgovarajućim radionicama i opremom rješavani su godinama.

Najvažnije strateške planove, odluke, zaključke i rezolucije koje su bile u skladu sa statutom NTJ i relevantnim zakonima, NTH je donosila na temelju odluka i preporuka KPH/SKH, NTJ, Republičke konferencije SSOH i Republičke konferencije SSRNH koje su neposredno utjecale na programske aktivnosti i kadrovsku politiku NTH.²¹ Kolektivno članstvo u RK SSRNH obvezivalo je NTH na redovito izvješćivanje o godišnjim planovima i programima rada, izvješća o postignutim rezultatima NTH i njezinih članica, izmjenama u radu (zapisnici radnih tijela, pozivi, obavijesti o događanjima i sl.) koje je slala Koordinacijskomu odboru za društvene organizacije i društva (DOUG) SSRNH.²² Međusobna suradnja bila je usmjerena na donošenje odluka, dogovaranje zajedničkih akcija, financiranje i suradnju s ostalim stručnim udruženjima i organizacijama. Na zajedničkim sjednicama donošene su smjernice i zaključci koji su omogućavali organizirano bavljenje znanstveno-tehničkim aktivnostima djece, mladih i odraslih građana (primjerice rasprava *Strategija tehnološkog razvoja SFRJ i SRH s analizom stanja*), inicijativa za oslobađanje od carine za uvoz strojeva i raznih tehničkih pomagala, izrada Zakona o tehničkoj kulturi SRH, Zakona o društvenim organizacijama (s naglaskom na status i položaj organizacija od posebne društvene važnosti među kojima je bila NTH), inicijativa za osnivanje Samoupravne interesne zajednice tehničke kulture SRH i dr. Nadzor RK SSOH nad NTH također je proizlazio iz statusa kolektivnog članstva. RK SSOH, preko Komisije za fizičku kulturu RK SSOH, na redovitim zajedničkim sjednicama s NTH razmatrala je i donosila zaključke o zajedničkim akcijama i radu s mladima (pripremanje seminara u okviru Političke škole SSOH u Fažani, provedba programa tehničkih aktivnosti na omladinskim radnim akcijama ORA-ma, manifestacije prigodom značajnih datuma i obljetnica i sl.). Pored članstva u RK SSRNH i RK SSOH, NTH bila je članica Radničke kulturno-prosvjetne zajednice koja je okupljala radnička kulturno-prosvjetna društva, radnička sveučilišta, Zadrugni savez (prosvjetni rad u zadrugnim organizacijama i klubovima naprednih zadrugara), Savez vatrogasnih društava Hrvatske i druge profesionalne prosvjetne i kulturne institucije (škole, kazališta, muzeji i dr.).

²⁰ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, IV. kongres NTH 2. lipnja 1963. Izvještaj o radu NTH od III. do IV. kongresa.

²¹ Škalić-Štambuk, M., Vojnović, B., Jukić, M. Obrada gradiva bivših društveno-političkih organizacija za razdoblje 1941-1990. U: *Arhivi, uprava i razvoj : 3. kongres [hrvatskih arhivista]*, 20.-23. listopada 2009., Osijek, Hrvatska. Kovačec, D. (ur.). Zagreb : Hrvatsko arhivističko društvo, [2011], str. 94.

²² HR-HDA-1228.5.2.3.2. RK SSRNH, Koordinacijski odbor za društvene organizacije i udruženja građana (DOUG), Sjednica Koordinacijskog odbora, 1977.

Organizacijski ustroj Narodne tehnike Hrvatske

Unutarnji ustroj, odnosi prema organizacijama članicama i drugim organizacijama NTH bili su utvrđeni statutom u suglasju s odredbama i organizacijskim promjenama na saveznoj razini u NTJ. Organizacijska shema NTH izgrađivana je postupno. Kako se djelatnost NTH godinama usložnjavala, ustroj se mijenjao, odnosno prilagođavao novim zadacima i poslovima, na način da su neka radna tijela ukinuta, a osnivana su neka nova. Najviše upravljačko tijelo koje je vodilo i usmjeravalo cjelokupnu djelatnost organizacije bio je *kongres*. Prvi kongres NTH održan je 21. travnja 1951. u Zagrebu. Kongres je utvrđivao *programske osnove* i ciljeve, donosio i mijenjao statut, rješavao najvažnija organizacijska pitanja, aktivnosti i rezultate rada odnosno primao i razmatrao planove i izvješća o radu vodećih radnih tijela, Glavnog odbora odnosno Republičkog vijeća, potom Republičke konferencije i njihovih radnih tijela te članica, odlučivao o smjeru i planu rada NTH u razdoblju između dva kongresa. Sastavljen od delegata organizacija članica, održavan svake četiri godine, u pravilu nakon kongresa NTJ, birao je sastav Glavnog odbora odnosno Republičkog vijeća, Republičke konferencije i Nadzornog odbora. Sastavljen od delegata članica, Glavni odbor rukovodio je organizacijom između dva kongresa. Na redovnim, izvanrednim i plenarnim sjednicama razmatrao je provođenje odluka usvojenih na kongresu, analizirao aktivnosti NTH i njezinih članica, Predsjedništva i drugih radnih tijela te donosio programske ciljeve kojima je bila usmjeravana cjelokupna aktivnost NTH. Na IV. kongresu održanom 2. travnja 1963. Glavni odbor zamijenjen je Republičkim vijećem s istim djelokrugom poslova, pri čemu je radi operativnosti radikalno smanjen broj delegata s 86 na 26, koje je potom nakon IV. skupštine (održane 2. prosinca 1975.) zamijenjeno Republičkom konferencijom. Godišnja, redovna ili programsko-izborna, Skupština Republičkog vijeća/Republičke konferencije, bila je sastavljena od delegata općinskih konferencija, predstavnika tijela vlasti, RK SSOH, RK SSRNH, VSSH i JNA. Prva skupština NTH održana je 17. travnja 1966. u Zagrebu. Skupština je analizirala i usvajala planove i izvješća o radu Republičkog vijeća/Republičke konferencije i Nadzornog odbora, utvrđivala i donosila osnovne smjernice rada cjelokupne organizacije. Predsjedništvo kao izvršno i operativno tijelo Glavnog odbora/Republičkog vijeća/Republičke konferencije, provodilo je njihove odluke, odluke usvojene na Skupštini, predlagalo je i provodilo programske aktivnosti, izrađivao okvirne planove razvoja tehničke kulture, organiziralo izložbe, seminare, tečajeve, poticalo, razvijalo i unapređivalo suradnju s članicama i njihovim članovima, utvrđivalo proračun prihoda i rashoda, njegovu preraspodjelu te usvajalo završni račun. Za prvog predsjednika bio je izabran Alojz Velečić, a tajnika Anton Zahej. Nadzorni odbor nadzirao je materijalno i financijsko poslovanje NTH. Ovisno o potrebama, NTH je osnivala programske savjete, odbore i komisije kao radna tijela savjetodavnog karaktera, koja su se bavila pojedinim područjem rada.

Sekcija za odgoj, obrazovanje i znanost koordinirala je Odbor klubova mladih tehničara, Odbor Pokreta Znanost mladima, Odbor za širenje znanstvenih saznanja *Nikola Tesla*, Odbor učeničkih zadruga i Komisiju za tehničke aktivnosti na

omladinskim radnim akcijama. Sekcija za razvoj tehničke kulture u proizvodnji i proizvodno-radno stvaralaštvo djelovala je preko Odbora za aktivnost radnika šumarstva, Odbora za aktivnost radnika u industrijskoj preradi drva i Odbora za aktivnosti radnika u poljoprivredi. Djelatnost Sekcije za organizacijski razvoj odvijala se preko Odbora za izdavačku djelatnost, Odbora za nagrade i priznanja, Odbora za brodomodelarstvo, Odbora za ONO i DSZ Narodne tehnike Hrvatske i Odbora za međunarodnu suradnju.

Članom NTH mogla je postati svaka osoba koja je prihvaćala programske osnove NTJ i NTH i bila spremna aktivno se uključiti u njihovo ostvarivanje pristupajući u osnovnu organizaciju – klub, društvo, sekciju ili drugi organizacijski oblik u školi, mjesnoj zajednici i dr.²³

Prateći administrativno-teritorijalnu podjelu Hrvatske, oblasni, kotarski i gradski odbori NTH bili su zaduženi za koordinaciju članova na terenu, udruženih u narodne tehnike općina, kotareva-gradova, odbora i društava NTH. Na lokalnoj i regionalnoj razini osnovne organizacije bili su klubovi tehnike u tvornicama, rudnicima, poduzećima, školama, selima (SRZ) i ostalim ustanovama i stanice te klubovi mladih tehničara (za pionire). Klubovi tehnike bili su najprikladnija forma rada u manjim mjestima i poduzećima, a osobito u selima.

Za provedbu navedenih programa i aktivnosti NTH je financijska sredstva ostvarivala iz više izvora: republičkog budžeta SRH koji je ujedno bio najveća financijska potpora, donacije Samoupravne interesne zajednice za tehničku kulturu SRH, potpora JNA, prihodi od izdavaštva, prihodi od iznajmljivanja poslovnih prostorija, manjim dijelom sredstva od uslužnih djelatnosti uz neznatne prihode od članarina koji su bili sporadični i simbolični. Isto tako, dio financija pristizao je iz sredstava ostvarenih od igara na sreću i zabavnih igara Lutrije Hrvatske i to 14 % od ostvarene zarade.²⁴ Namaknuta financijska sredstva omogućavala su im nabavku adekvatne opreme, osiguravanje i uređivanje radnih prostora.

Oblici djelovanja Narodne tehnike Hrvatske

Gotovo da je teško zamisliti bilo koju obrazovnu manifestaciju priređenu na području Hrvatske bez nazočnosti NTH (prvomajske parade, partizanski marševi, smotre, susreti, natjecanja, tribine, festivali, kino projekcije, radionice i dr.) što je doprinosilo povećanju članova i masovnosti organizacije. Povećavanjem broja članstva, širenjem aktivnosti i ugleda organizacije bilo je osigurano poboljšanje kvalitete stručnosti i educiranosti kadrova. Uočavajući važnost sustavnog osposobljavanja kadrova kao jednog od ključnih pretpostavki za uspješan rad i provođenje ciljeva, NTH je

²³ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Statut NTH 1975.

²⁴ HR-HDA-1231.5.3.9.1. RK SSOH, Grupacija društvene brige o djeci i omladini, Sjednica Grupacije, Odluka o kriterijima za dodjelu i raspoređivanje sredstava ostvarenih privređivanjem igara na sreću i zabavnih igara na automatima u 1985., 1984.

posebnu pozornost posvećivala osposobljavanju voditelja klubova za rad u nastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Radi njihove veće operativnosti, za njih su priređivane radionice, seminari i tečajevi iz različitih predmetnih područja. Među prvim tečajevima na kojima je sudjelovalo članstvo NTH bili su redovni i specijalizirani tečajevi u organizaciji JNA, PK SKOJ-a i SBNORH-a. Od 1948. Savezni odbor Sportskog zrakoplovstva Jugoslavije u suradnji s JNA priređivao je tečajeve zrakoplovnog jedriličarstva za pilote jedriličare. Polaznici koji su zadovoljili uvjete JNA uz preporuke PK SKOJ-a i NTH upućivani su u zrakoplovne časničke škole.²⁵ Na savjetovanju voditelja NTH, održanom 1949. razmatrana je i prihvaćena zamisao da se preko tečajeva, kružoka i grupa, pored osposobljavanja budućih pilota, osposobljavanje proširi na padobrance, radioamatere, modelare te fotoamatere i kino-amatere. Za poljoprivredno članstvo u selima priređivani su tečajevi u vezi s agrotehnikom i to za popravke poljoprivrednih uređaja i strojeva, elektrifikaciju i izgradnju bunara. Polaznici su upoznawali nove i aktualne modele i načine rada u poljoprivredi.²⁶ Godine 1958. NTH je osnovala Centar za obuku kadrova, koji se od 1962. nazivao Centar za unapređenje obrazovanja. Sljedeće godine ugašen je i nadomješten Zavodom za tehničku kulturu.²⁷ U prvoj godini održano je devet seminara s 223 polaznika. Centar, a potom Zavod, razvijao je i usavršavao svoje obrazovne programe namijenjene djeci predškolske, osnovnoškolske dobi i studentima. Pored svojih voditelja, Zavod je redovito angažirao vanjske stručnjake za pojedina tehnička područja.²⁸ Nadalje, 1957. osnovan je Centar za modelarstvo i samogradnju CEMOS, koji je izrađivao konstrukcije i komplete za modelare. Iste godine, odlukom na III. kongresu NTH, osnovan je Savez za osnovni tehnički odgoj kao još jedan oblik unapređenja masovnog tehničkog odgoja mladih. Godine 1975. NTH je dobila na korištenje Centar za osposobljavanje kadrova u Žurkovu kod Rijeke, u kojem su održavani seminari za nastavnike brodomodelarstva, ronioce i radio-operatore. Programi savjetovanja i seminara u Političkoj školi RK SSOH u Fažani bili su prilagođeni potrebama NTH. Programi su se sastojali od: opće teme te stručnog i specijalističkog programa iz pojedinih djelatnosti NTH.

Osim tečajeva, predavanja i ostalih stručnih skupova, NTH je redovito priređivala izložbe, vježbe u okviru „vanarmijskog vojnog odgoja“, razne zabavne, kulturne, prosvjetne i sportske aktivnosti. Među prvim manifestacijama bio je Tjedan tehnike održan od 5. do 12. lipnja 1949. s ciljem promocije i upoznavanja građanstva s tehničkom kulturom. Iste godine pokrenut je Dan tehnike u školama namijenjen školskomu uzrastu. Svake godine na Dan Narodne tehnike (21. travnja) dodjeljivane su nagrade zaslužnim aktivistima i organizacijama. Sredinom 1950-ih pokrenuta je Smotra tehničkih djelatnosti pionira i Mjesec tehnike u školama, koja se, s obzirom na dobar odaziv i rezultate, od 1958. proširila i na saveznu razinu. Manifestacija je

²⁵ HR-HDA-1225 Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku, inv. br. 467. (10. travnja 1947.).

²⁶ Potaknuto uputama s II. plenarnog sastanka CK KPJ koji je bio posvećen selu (održan u siječnju 1949.).

²⁷ Odlukom Republičkog vijeća 1973. Zavod je pripojen Centru za modelarstvo i samogradnju „CEMOS“.

²⁸ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, I. skupština NTH 1966., Izvještaj o radu NTH.

bila popraćena predavanjima, seminarima, tečajevima i dr. U suradnji sa Zagrebačkim velesajmom i Centrom za profesionalnu orijentaciju, 1956. održana je izložba koja je prerasla u godišnju manifestaciju tehničkih radova članova društava NTH učiteljskih škola u SRH. Od 1958. godine u suradnji sa Zavodom za školstvo Hrvatske, nacionalnim savezima tehničke kulture, društvima pedagoga tehničke kulture i zajednicama tehničke kulture, NTH je priređivala godišnje natjecanje najboljih mladih tehničara Hrvatske na kojem su sudjelovali učenici iz cijele Hrvatske pokazujući znanja i vještine u različitim područjima tehničke kulture (prometna tehnika, graditeljstvo, strojarstvo, elektrotehnika, elektronika, robotika, foto tehnika, radio-orijentacija, raketno i zrakoplovno modelarstvo). Manifestacija je prerasla u najbrojnije natjecanje u sustavu natjecanja Ministarstva znanosti RH i Agencije za odgoj i obrazovanje RH. Nadalje, NTH je priređivala natjecanja za radnike u proizvodnji na kojima su se koristili naj-suvremeniji alatni strojevi, poljoprivredni strojevi i mjerni instrumenti, pri čemu se favorizirala domaća oprema i tehnologija, strojevi i alati. Na natjecanjima poljoprivrednih radnika obuhvaćani su traktoristi, kombajneri, učenici i mladi zadrugari na selu. Natjecanja sjekača, dizalčara i traktorista bila su namijenjena radnicima u šumarstvu SRH, a natjecanja kovinotokara, kovino-brusača i zavarivača obuhvaćala su djelatnike u proizvodnji i preradi metala SRH. Natjecanja su bila sadržajno i tematski važni događaji za članove, a aktivno sudjelovanje bio je doprinos republikom i lokalnomu razvoju kroz inovativna promišljanja, ali i mogućnost stalne implementacije novih znanja. Školski, gradski, općinski, republički i savezni susreti i natjecanja bili su prilika prepoznavanja najkvalitetnijih pojedinaca i skupina te njihovo objedinjavanje i usmjeravanje na daljnji razvoj i slanje na međunarodna gostovanja. Time su stvarane prilike razmjene ideja, prezentacija iskustva i uspostavljanja dugoročnih suradničkih projekata. Na međunarodnim smotrama, izložbama, festivalima i natjecanjima članovi su redovito osvajali priznanja i nagrade. NTH bila je organizator tehničko-obrazovnih aktivnosti na saveznom, republičkim i lokalnim ORA-ma, na kojima je priređivala tehničke tečajeve, predavanja, demonstracije, projekcije filmova i sl. Donošenjem Društvenog dogovora o ORA-ma 1977. osnovan je Savjet za provođenje društvenog dogovora o ORA-ma u SRH, koji je djelovao u okviru RK SSOH. Pored Sabora SRH, RK SSOH, VSSH, SUBNORH, RSIZ (Republička samoupravna interesna zajednica), među sudionicima dogovora i potpisnicima bila je i NTH.²⁹ Porastom broja televizora, radioaparata i ostalih kućanskih aparata u kućanstvima, NTH je od 1960. počela održavati tečaj Tehnika u kući demonstrirajući tehničke uređaje, a preko radionice Uradi sam promovirala je praktični rad. Neke klupske i školske manifestacije (natjecanja, izložbe, smotre) postali su tradicionalni oblici djelatnosti i sastavni dio nastave tehničkog odgoja i zabave. O angažmanu i naporu koji je ulagan možda najbolje svjedoči podatak da je samo tijekom 1981. godine u NTH održano 300 raznih aktivnosti u koje je bilo uključeno više od 10.000 članova.³⁰ Sve

²⁹ HR-HDA-1231.5.3.12.1. RK SSOH, Savjet za provođenje društvenog dogovora o ORA-ma u SRH, Sjednica Savjeta 30. ožujka 1977.

³⁰ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Izvješće o radu NTH 1982.

navedene aktivnosti pridonosile su ukupnomu uspjehu i promociji NTH, njezinih organizacija članica i članova.

Izdavaštvo

NTH je godinama razvijala svoju bogatu izdavačku i informativnu djelatnost. Potaknuta nedostatkom adekvatne tehničke literature, NTH je 1950. osnovala izdavačko poduzeće *Tehnička knjiga*, kasnije preimenovano u *Epoha*, koje je tiskalo knjige, časopise, brošure, kataloge, priručnike i sl. U lipnju 1950. pokrenut je časopis *Narodna tehnika*, preimenovan u *Savremena tehnika*, a izlazio je do 1961. godine. Godine 1955. pokrenut je bilten *Tehnika narodu*, kasnije preimenovan u *Glasnik Narodne tehnike Hrvatske*, kao informativno i instruktivno glasilo. U razdoblju od 1954. do 1960. izlazio je časopis *Otkriće*. Najdugovječniji i ujedno najznačajniji list NTH svakako je mjesečni časopis *ABC tehnike* koji redovito izlazi od rujna 1957. godine. Do danas je objavljeno oko 500 brojeva. Časopis je kroz svoje popularne rubrike donosio nove priloge iz astronomije, graditeljstva, elektronike i razne ostale prigodne sadržaje. Godine 1962. NTH je pokrenula popularnu tehničku biblioteku *Nauka i život*, koja je objavljivala tehničku literaturu: knjige, brošure, časopise, monografije, kataloge, plakate, pozivnice i sl., namijenjenu nastavi u školama i širokoj publici. Bogata izdavačka djelatnost potaknula je osnutak Izdavačkog odjela 1966., koji je bio zadužen za cjelokupno nakladništvo NTH. *Naučno-popularna biblioteka* tiskala je knjige jugoslavenskih stručnjaka, priručnike *Vježbe i radni zadatci* i udžbenike za nastavu tehničkog odgoja u VI, VII. i VIII. razredu osnovne škole te komplete potrošnog materijala za tehnički odgoj učenika i slobodne tehničke aktivnosti mladih tehničara SRH. Priručnici su obuhvaćali pregled temeljnih znanja važnih za razna područja tehnike, i praktična za razvoj motorike i kreativnosti, a bili su namijenjeni učiteljima i učenicima tehničke kulture osnovnih škola i za izvannastavne aktivnosti. Osnutkom Izdavačko-tehničkog zavoda Narodne tehnike Pula 1972., pored izrade brodarskih modela i maketa, zavod je preuzeo izrađivanje kompleta materijala za praktični rad u tehničkom odgoju za potrebe nastave u osnovnim školama SRH. Kasnije je djelatnost proširio i na izradu kompleta za aktivnosti klubova mladih tehničara. Godine 1979. pokrenut je mjesečnik *Tehnička kultura*, informativno glasilo organizacija NTH i ostalih zajednica tehničke kulture u SRH. List izlazi i danas s ciljem popularizacije tehničke kulture i tehničkih znanosti, te širenja informacija o djelovanju unutar HZTK, nacionalnih saveza, županijskih i gradskih zajednica tehničke kulture, a ujedno je arhiv HZTK.³¹ Sredinom 1980. NTH je bila jedini izdavač popularne znanstveno-tehničke literature u SRH, te je godišnje izdavala 30 raznih izdanja s nakladom preko 600.000 primjeraka.³² Sva navedena stalna i povremena izdanja imala su za cilj razvijanje interesa, sposobnosti, znanja i vještina za znanstveno i tehničko opismenjavanje članova i šire javnosti.

³¹ *Tehnička kultura*. URL: <http://www.hztk.hr/tehnicka-kultura/>. (15.04.2016.).

³² HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Godišnje izvješće o radu NTH 1981.

Članstvo – savezi, klubovi, društva

Razvojni programi NTH, omogućili su rast broja saveza i klubova članova. Po svojim zadaćama, sadržaju i organizaciji rada te organizacije bile su: tehničko-hobističke, umjetničko-tehničke i inovacijske a u njima se prakticirao hobističko-natjecateljski pristup. Godine 1946. u okviru Komisije „Tehnika i sport“ u NRH djelovalo je 12 tehničkih društava i klubova s 1.985 članova, a do kraja 1947. uključeno je 33 organizacija s 5.616 članova. Do Prve savezne konferencije „Tehnika i sport“ u NRH djelovale su tri komisije u gradovima, 24 osnovne organizacije, 9 inicijativnih odbora, 16 grupa, 9 radionica, 4 foto laboratorija, 16 društava automobila i motociklista s ukupno 6.055 članova.³³ Do kraja 1949. bilo je registrirano 14.000 članova u oko 100 klubova tehnike.³⁴ Godine 1950. u NTH bila su uključena četiri saveza: Zrakoplovni savez Hrvatske, Savez radio-amatera Hrvatske, Pomorsko-brodarski savez Hrvatske, Savez foto i kino-amatera Hrvatske. Sljedeće godine NTH uključivala je sedam saveza s ukupno 80.000 članova.³⁵ Godine 1956. NTH je bilježila 684 osnovne organizacije i 187 društava s oko 70.000 članova.³⁶ Time je NTH po „masovnosti“ i umreženosti predstavljala vodeću organizaciju tehničkog obrazovanja u NRH. Osnutkom Saveza agrotehničara i poljoprivrednih mašinista Hrvatske, Udruženja jugoslavenskih pronalazača – Sekcija za NRH i Republičkog odbora Jugoslavenskog društva za širenje i unapređenje nauke i tehnike „Nikola Tesla“ za Hrvatsku 1957., NTH je bila bogatija za tri nove članice. S obzirom na rast članova, NTH je 1958. osnovala statističko-evidencijsku službu zaduženu za vođenje evidencija o savezima članicama i njihovim članovima u NRH. Do 1962. broj članova popeo se na 107.267.³⁷ Godine 1975. u NTH bilo je udruženo jedanaest saveza u kojima je djelovalo 1.460 društava i klubova s oko 400.000 članova, od toga gotovo 75 % bili su mladi.³⁸ Do 1982. broj članova narastao je na 500.000 u trinaest saveza: Auto-moto savez Hrvatske, Foto savez Hrvatske, Jedriličarski savez Hrvatske, Kajakaški savez Hrvatske, Kino savez Hrvatske, Savez astronautičkih i raketnih organizacija Hrvatske, Savez izumitelja i autora tehničkih unapređenja Hrvatske, Savez organizacija za sportski ribolov na moru i podvodne djelatnosti Hrvatske, Savez radio-amatera Hrvatske, Savez za motonautiku i skijaenje na vodi Hrvatske, Zrakoplovni savez Hrvatske, Udruženje pedagoga tehničke kulture Hrvatske, te pet posebnih zajedničkih oblika djelovanja: Pokret „Znanost

³³ HR-HDA-1231.3.4.16.8.1. RK SSOH, Komisija za fizičku kulturu, Narodna tehnika Hrvatske, Pregled organizacija Narodne tehnike Hrvatske za prvo polugodište 1949., 1949.

³⁴ „Zadatci Narodne tehnike na selu“, *Omladinski borac*, br. 15/1949. str. 6.

³⁵ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, I. kongres NTH, Izvještaj o radu Glavnog odbora 1951.

³⁶ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Izvještaj o radu Narodne tehnike Hrvatske od II. do III. Kongresa, 1957.

³⁷ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, IV. kongres NTH 1963. Izvješće o radu NTH.

³⁸ HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske, Izvješće o radu NTH od III. do IV. skupštine, 1975.

mladima³⁹, Odbor za širenje znanstvenih spoznaja „Nikola Tesla.“⁴⁰ Krajem 1991. NTH je obuhvaćala oko 149.000 članova.⁴¹

Tijekom dugogodišnjeg rada i organizacijskih izmjena, nerijetko su neki savezi, društva i klubovi spajali sa srodnim organizacijama ili postupno prestajali s radom, a umjesto njih osnivane su drugačije forme rada (zadruge, centri, domovi tehničke kulture). U osnovnim školama djelovali su klubovi mladih tehničara, srednjoškolci su bili članovi školskih društava, a studenti studentskih klubova. Najviše članova bilo je u klubovima mladih tehničara, učeničkim zadrugama u osnovnim školama, centrima za tehničku kulturu pri mjesnim zajednicama a u udruženim savezima najbrojnije članstvo imali su Auto-moto savez Hrvatske, Savez radio-amatera Hrvatske i Kino savez Hrvatske.

Hrvatska zajednica tehničke kulture (HZTK)

Prateći promjene u zemlji i prilagođavajući svoje djelovanje tim procesima, NTH je 1992. preimenovana u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture (HZTK). Danas HZTK udružuje regionalne (županijske i gradske) saveze i zajednice tehničke kulture, a u nekim sredinama i druge specijalizirane institucije (domove mladih, školske klubove i grupe, centre tehničke kulture i sl.). Zakon o tehničkoj kulturi (NN 76/93, 11/94 i 38/09) HZTK je definirao kao najviše nacionalno tijelo tehničke kulture čija je djelatnost od značenja za promicanje svekolike tehničke kulture u Republici Hrvatskoj. Prema istomu zakonu djelatnost tehničke kulture obuhvaća: odgoj, obrazovanje i osposobljavanje za stjecanje tehničkih, tehnoloških i informatičkih znanja i vještina, inventivni rad i širenje znanstvenih i tehničkih dostignuća.

Temeljni ciljevi djelovanja ostali su isti od osnutka NTH: poticanje i razvijanje znanstvene, tehničke i kulturne baštine hrvatskog naroda te općih tendencija razvoja tehničke kulture s naglaskom na tehničkom odgoju i obrazovanju mladog naraštaja.

U HZTK je danas udruženo 16 nacionalnih saveza tehničke kulture, 19 županijskih, 34 gradske, 1 općinska zajednica tehničke kulture i Tehnički muzej „Nikola Tesla.“⁴² To su: Hrvatski astronautički i raketni savez, Hrvatski auto-modelarski savez, Hrvatski filmski savez, Hrvatski foto-savez, Hrvatski jedriličarski savez, Hrvatski kajakaški savez, Hrvatski radioamaterski savez, Hrvatski ronilački savez, Hrvatski savez brodomaketara, Hrvatski savez radio-klubova, Hrvatski savez informatičara, Hrvatski savez pedagoga tehničke kulture, Hrvatski zrakoplovni savez, Hrvatsko društvo za robotiku i Udruga inovatora Hrvatske. Zajednički cilj svih nave-

³⁹ NTH je pokret osnovala 1964. pod nazivom Pokret znanost (nauka) mladina, koji je uključivao matematiku, fiziku, biologiju, kemiju, geografiju, fiziku i astronomiju.

⁴⁰ Odbor za širenje znanstvenih spoznaja „Nikola Tesla“ NTH je osnovala 1954. godine.

⁴¹ Petak, A. *Tehnička kultura u Hrvatskoj : od početaka tehničkog amaterizma i znanstvenog i tehničkog opismenjavanja do Hrvatske zajednice tehničke kulture*. Zagreb : Hrvatska zajednica tehničke kulture, 1992, str. 54.

⁴² *Hrvatska zajednica tehničke kulture*. URL: http://www.hztk.hr/o_nama/ustroj/. (15.04.2016).

denih članova kontinuirana je skrb o obrazovanju i osposobljavanju djece i mladeži različitih dobnih skupina za stjecanje tehničkih, tehnoloških i informatičkih znanja i vještina (informatika, astronomija, radioamaterizam, različite discipline modelarstva i maketarstva, automodelarstvo, fotografija, film, video, tehničke discipline na vodi, tehničke discipline u zrakoplovstvu, prometna kultura, inovatorstvo).

Sukladno statutu HZTK, vodeće radno tijelo je Skupština sastavljena od zastupnika nacionalnih saveza tehničke kulture, zajednica tehničke kulture i Tehničkog muzeja „Nikola Tesla“ u Zagrebu. Odluke i zaključke donesene na Skupštini provode izvršna tijela: Upravni odbor, Predsjedništvo, Izvršni odbor, Nadzorni odbor, predsjednik, dopredsjednik i glavni tajnik. Stalna radna tijela Upravnog odbora su: Odbor za javna priznanja, počasna zvanja i nagradu Hrvatske zajednice tehničke kulture, Savjet Nacionalnog centra tehničke kulture, Povjerenstvo za raspodjelu sredstava iz proračuna Republike Hrvatske i od sredstava od igara na sreću i Uredništvo *ABC tehnike*. Stručne, operativne i administrativne poslove obavlja Stručna služba. Osnovni izvor financiranja su sredstva od igara na sreću temeljem kriterija javnih potreba RH u tehničkoj kulturi te vlastita djelatnost HZTK. S obzirom na to da HZTK, kao i njezine članice, uvelike ovise o javnim izvorima financiranja, usmjerene su na organizaciju školskih, županijskih i državnog natjecanja mladih tehničara, provedbu raznovrsnih programa u Nacionalnom centru tehničke kulture u Kraljevcu. HZTK danas sudjeluje u obrazovanju mladih, uključujući pojedince i učenike s posebnim potrebama.⁴³

O arhivskom fondu u Hrvatskom državnom arhivu

Arhivsko gradivo nastalo djelovanjem NTH preuzeto je u Hrvatski državni arhiv 2012. od HZTK. Preuzeto je gradivo koje je nastalo u razdoblju od 1948. do 1992., ukupne količine 50 d/m odnosno 408 arhivskih kutija i 11 knjiga. Prema razradbi arhivskih fondova i zbirki u HDA, fond NTH svrstan je u klasifikacijsku skupinu pod oznakom I. društva, udruge, udruženja unutar podskupine I.3.1. savezi, te je dobilo arhivsku signaturu HR-HDA-2030. Narodna tehnika Hrvatske. Gradivo je preuzeto po službenoj dužnosti i kao takvo ima status javnog arhivskoga gradiva. Dostupnost i korištenje gradiva fonda podliježe odredbama Zakona o arhivskom gradivu i arhivima (NN 105/97, 64/00, 125/11), kasnijim izmjenama i dopunama ostalih provedbenih propisa. S obzirom na to da fond nije arhivistički središte ni opisan prema arhivističkim normama, nema ni adekvatno obavijesno pomagalo prema ISAD (G) normi. Trenutačno se gradivo može koristiti prema popisu koji je izradio stvaratelj uoči preuzimanja.

S obzirom na strukturu i vrstu dokumenata, arhivski fond obiluje raznim spisima (zapisnici sjednica, rezolucije, sinteze, analize, izvješća o radu, planovi i programi rada, pozivi, obavijesti, fotografije, knjige, časopisi, novinski članci, registraturna pomagala i dr.) koji oslikavaju razne oblike, intenzitet djelovanja NTH i njezinih radnih tijela. Osim toga, sadržava obimnu korespondenciju s organizacijama članicama,

⁴³ *Hrvatska zajednica tehničke kulture*. URL: http://www.hztk.hr/o_nama/povijest/. (15.04.2016).

odnosno sa svakim pojedinim savezom, društvom i klubom. Sačuvanu cjelovitu korespondenciju stvaratelj je grupirao prema mjesnim odrednicama i uvezao u sveske po abecednom redu, počevši od Adamovca do Županje. Sačuvano je ukupno 108 svezaka iz razdoblja od 1949. do 1962. godine.

Upravo zahvaljujući sačuvanoj dokumentaciji možemo u kontinuitetu pratiti razvoj i djelovanje NTH i njezinih članica, njihove međusobne odnose, razlike i zajedničke interese. Stvaratelj je 2000. godine proveo izlučivanje dokumentacijskih cjelina kojima je prošao rok čuvanja (uglavnom financijska dokumentacija: glavne knjige, knjige blagajne, nalozi za isplatu, temeljnice za knjiženje, knjige ulaznih i izlaznih računa, blagajnički dnevници i sl.).

Sagledano u cijelosti, posrijedi je vrijedno arhivsko gradivo koje je nezaobilazno za proučavanje povijesti odgoja i obrazovanja, poglavito tehničkog, u drugoj polovici 20. stoljeća na ovim prostorima te dragocjen prilog obrazovnoj, kulturnoj i političkoj povijesti Hrvatske.

Zaključak

Narodna tehnika Hrvatske pozicionirala se kao krovni savez tehničkih, hobiističkih, umjetničko-tehničkih i inovacijskih organizacija na području Hrvatske. Razvoj, djelatnost kao i organizacijski ustroj bio je uvjetovan direktivama vrha partijske i državne vlasti. Zahvaljujući uskoj povezanosti s RK SSRNH i RK SSOH, NTH je uspjela provesti niz uspješnih akcija i manifestacija koje su bile usmjerene na podizanje, razvijanje i poboljšanje kvalitete tehničke izobrazbe i znanosti. Razvojem sadržaja, oblika i metoda okupljanja i djelovanja radila je na masovnom okupljanju prvenstveno djece i mladih, ali i ostalih zainteresiranih za znanstvena i tehnička dostignuća. Rađeći na razvoju i promidžbi tehničke kulture, poticala je stvaralački i znanstveni rad te promovirala tehnički odgoj kao dio opće kulture, odgoja i obrazovanja. Među brojnim uspješnim projektima koje je osmislila i provodila u suradnji sa svojim članicama i DPO-ima, NTH je uspjela zainteresirati i koordinirati velik broj raznih organizacija s brojnim članstvom. Najznačajniji doprinos NTH svakako je angažman u reformi školstva, odnosno zalaganje za uvođenje tehničkog odgoja kao obveznog nastavnog predmeta u osnovnoj školi. U okviru manifestacija Nedjelja/tjedan tehnike, Dan tehnike u školama i Uradi sam priređivane su izložbe, predavanja, kino-projekcije, mitinzi, natjecanja i sl., što je doprinosilo povećanju broja saveza članica a time i širenju mreže članstva. Upravo zbog svoje pristupačnosti i raznolikosti programa iz godine u godinu privlačila je nove članove koji su se afirmirali na raznim natjecanjima, izložbama i festivalima. Iako je 1992. preimenovana u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture (HZTK), organizacija je sačuvala svoju prepoznatljivost i nije bitno mijenjala djelokrug rada, organizacijski ustroj i opseg poslova. Danas HZTK, kao najviše nacionalno tijelo tehničke kulture u Republici Hrvatskoj, njeguje svoje temeljne vrijednosti i djelatnost, kontinuirano rađeći na širenju mogućnosti djelovanja svojih članica. Riječ je o organizaciji koja je bila i ostala bitna odrednica u hrvatskom obrazovnom sustavu i kulturi

Hrvatske. S obzirom na to da je arhivski fond NTH količinski obiman, ujedno je pokazatelj i odraz opsežne i složene djelatnosti te organizacije, a time i nezaobilazan povijesni izvor za ozbiljno i sustavno proučavanje rada i djelatnosti poslijeratnih masovnih političkih organizacija te je važan za valorizaciju njezina doprinosa u razvoju društva u drugoj polovici 20. stoljeća.

Literatura

Knezović, Z. Boljševizacija i ideologizacija hrvatske kulture i umjetnosti. *Časopis za suvremenu povijest* (Zagreb). 26, 1(1994), str. 47-63.

Omladinski borac (Zagreb). 8, 15(1949).

Petak, A. *Tehnička kultura u Hrvatskoj : od početaka tehničkog amaterizma i znanstvenog i tehničkog opismenjavanja do Hrvatske zajednice tehničke kulture*. Zagreb : Hrvatska zajednica tehničke kulture, 1992.

Petranović, B. *Istorija Jugoslavije 1918.-1988*. Beograd : Nolit, 1988.

Spehnjak, K. *Javnost i propaganda: Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske 1945.-1952*. Zagreb : Hrvatski institut za povijest : Dom i svijet, 2002.

Spehnjak, K. Prosvjetno-kulturna politika u Hrvatskoj 1945-1948. *Časopis za suvremenu povijest* (Zagreb). 25, 1 (1993), str. 73-99.

Škalić-Štambuk, M., Vojnović, B., Jukić, M. Obrada gradiva bivših društveno-političkih organizacija za razdoblje 1941-1990. U: *Arhivi, uprava i razvoj : 3. kongres [hrvatskih arhivista], 20.-23. listopada 2009.*, Osijek, Hrvatska. Kovačec, D. (ur.). Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, [2011], str. 91-147.

Hrvatska zajednica tehničke kulture. URL: <http://www.hztk.hr>. (15.04.2016).

Zapisnici sa sednica Politbiroa Centralnog komiteta KPJ 1945.-1948. Petranović, B. (prij.). sv. 1. Beograd : Arhiv Jugoslavije, Beograd, 1995.

Arhivsko gradivo

HR-HDA-1220 CK SKH, Komisija za agitaciju i propagandu CK SKH.

HR-HDA-1225 Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku, inv. br. 306, 467.

HR-HDA-1228 RK SSRNH, Komisija za društvene organizacije.

HR-HDA-1228 RK SSRNH, Koordinacijski odbor za društvene organizacije i udruženja građana.

HR-HDA-1228 RK SSRNH, Centar za informiranje i dokumentaciju.

HR-HDA-1231 RK SSOH-a, Komisija za fizičku kulturu.

HR-HDA-1231 RK SSOH-a, Savjet za provođenje društvenog dogovora o ORA-ma u SRH.

HR-HDA-1231 RK SSOH-a, Grupacija društvene brige o djeci i omladini.

HR-HDA-2030 Narodna tehnika Hrvatske.

Summary

NARODNA TEHNIKA HRVATSKE - THE CROATIAN ASSOCIATION OF TECHNICAL CULTURE, 70 YEARS OF “TECHNICAL VERSATILITY AND MASSIVE OUTREACH” AMONG THE YOUTH

The paper was inspired by the anniversary of the founding of Narodna tehnika Hrvatske (NTH), an association which had multiple roles in technical education of Croatian citizens in the second half of 20th century. Acting as a parent association of different organizations, it was focused on unifying and collaborating with different member organizations in pursuing shared goals and creating different activities: courses, lectures, exhibitions, festivals, competitions, and other entertaining, cultural and educational, and sport activities aimed primarily at young people. It was renamed to the Croatian Association of Technical Culture (CATC), and today, as an association gathering valuable resources, projects and programs of its member organizations, it features a wide array of various activities: competitions, lectures, and workshops, and continues the development of skills required to successfully navigate the technical environment, encouraging youth's technical skills and contributing to the advancement of Croatian society. With that in mind, this paper will discuss origins, organizational development and structure of NTH, main aspects of its work and activities, and achievements it had accomplished thanks to its numerous collaborations with member organizations, various educational and cultural institutions in Croatia.

Keywords: *Narodna tehnika Hrvatske, technical culture, education, youth, clubs, Croatian Association of Technical Culture*

Translated by Marija Marošević